

1. ΘΕΜΑ

Πιθανολογικές χρήσεις του *θα*

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

θα γράφω, θα έχω γράψει, θα έγραφα, θα έγραψα, θα είχα γράψει

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

Προχωρημένο επίπεδο, πιθανόν με τη σειρά που τους βλέπουμε παραπάνω (ΚΕΓ: Γ, Δ· ΕΚΠΑ: 2, 3).

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Σχηματισμός των ρηματικών τύπων, ενεστωτικό και αοριστικό θέμα, σημασία των χρόνων χωρίς τη συνοδεία κάποιου μορίου

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

(α) αδυναμία χρονικής ερμηνείας υπό την πίεση της γενικής εικόνας του *θα* ως δείκτη του μέλλοντα

(β) αδυναμία διάκρισης της πιθανολογικής από τη χρονική ερμηνεία

(γ) αδυναμία διάκρισης μεταξύ μορφολογικά συγγενών τύπων (λ.χ., *θα έγραφα-θα έγραψα*)

(δ) αδυναμία διάκρισης μεταξύ πιθανού-βέβαιου-δυνατού κτλ.

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το μόριο *θα* (πέρα από την κύρια χρήση του ως δείκτη μελλοντικής αναφοράς) χρησιμοποιείται ευρύτατα και ως δείκτης επιστημικής τροπικότητας (δηλ. για να δηλώσει κάτι που ο ομιλητής θεωρεί αρκετά πιθανό αλλά όχι βέβαιο με βάση τα στοιχεία που διαθέτει). Για διάφορους λόγους – ίσως, λ.χ., γιατί η αναφορά στο μέλλον είναι καθεαυτή ένα είδος επιστημικής τροπικότητας – ο τύπος *θα γράψω* δεν έχει κάποια ιδιαίτερη πιθανολογική χρήση, ενώ όλοι οι άλλοι συνδυασμοί του *θα* όταν δεν αναφέρονται στο μέλλον πιθανολογούν για κάποια άλλη χρονική βαθμίδα.

Από την άποψη του σχηματισμού, όλοι οι συνδυασμοί του *θα* εξακολουθούν να θεωρούνται τύποι της οριστικής παρά το ότι στη συγκεκριμένη χρήση δεν δηλώνουν βεβαιότητα του ομιλητή – εξακολουθούν όμως να αποτελούν προτάσεις κρίσης, που απλώς μετριάζουν τη δέσμευση του ομιλητή ως προς την αλήθεια αυτού που *θα* έλεγε χωρίς τη χρήση του *θα*. Με άλλα λόγια, σε αυτές τις περιπτώσεις το *θα* αντιστοιχεί σε ένα *ίσως* και κατά τα άλλα η πρόταση σημαίνει ό,τι *θα* σήμαινε χωρίς το *θα* και με την παρουσία ενός επιρρήματος αντίστοιχου με (αλλά μάλλον ισχυρότερου από) το *ίσως*.

Θα κοιμάται (πρβλ. *Ίσως κοιμάται*)

Θα κοιμόταν (πρβλ. *Ίσως κοιμόταν*)

Θα κοιμήθηκε (πρβλ. *Ίσως κοιμήθηκε*)

Θα έχει κοιμηθεί (πρβλ. *Ίσως έχει κοιμηθεί*)

Θα είχε κοιμηθεί (πρβλ. *Ίσως είχε κοιμηθεί*)

Η ερμηνεία τους είναι λίγο πιο ισχυρή από τις αντίστοιχες εκφορές με το *ίσως*: ενώ το *ίσως* ερμηνεύεται ως «μπορεί και να κοιμήθηκε και μπορεί και να μην κοιμήθηκε» η πιθανολογική χρήση του *θα* αντιστοιχεί σε μια ισχυρότερη κρίση του τύπου «με βάση τα στοιχεία και την εμπειρία που έχω μπορώ να θεωρήσω πιθανό αλλά όχι βέβαιο ότι μάλλον αυτό συμβαίνει/έχει συμβεί χωρίς να το εγγυώμαι πάντως».

Πρέπει να σημειωθεί ότι για σοβαρούς πραγματολογικούς λόγους η πιθανολογική χρήση του *θα* (όπως και γενικά η έκφραση επιστημικής τροπικότητας) είναι συνηθέστερη στο γ' πρόσωπο, καθώς σπανιότερα πιθανολογούμε για τον εαυτό μας ή έναν παρόντα συνομιλητή, ενώ συνηθέστερα για κάποιον τρίτο.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η πιθανολογική χρήση είναι η μόνη επιτρεπτή ερμηνεία του συνδυασμού *θα* + «αόριστος», ο οποίος δεν έχει καμία καθαρά μελλοντική χρήση και δεν συνδέεται ιδιαίτερα με κάποια άλλη δομή (υποθετικού ή πλάγιου λόγου).

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Σε προχωρημένα επίπεδα αξίζει τον κόπο να γίνει διαβάθμιση των εκφράσεων επιστημικής τροπικότητας ανάλογα με τη βεβαιότητα του ομιλητή: *μπορεί να γράφει, ίσως γράφει, θα γράφει, πρέπει να γράφει, θα πρέπει να γράφει, μάλλον γράφει* κ.ο.κ.

Σε πρώιμες παρουσιάσεις χρειάζεται προσοχή στην αντιδιαστολή της χρονικής αναφοράς του μελλοντικού και του πιθανολογικού *θα* – καθώς, λ.χ., τα χρονικά επιρρήματα δεν έχουν πάντα ακριβή χρονική αναφορά: προφανώς μια εκφορά του τύπου *θα γράψει τώρα* δεν αναφέρεται στο παρόν έστω κι αν περιέχει το συγκεκριμένο επίρρημα – αντίθετα με το *θα γράφει τώρα* – και γι' αυτό δεν απαντάει στο τηλέφωνο. Στην περίπτωση του πιθανολογικού μη συνοπτικού συνδυασμού, το *τώρα* αντιστοιχεί πράγματι κυριολεκτικά με τη στιγμή της εκφώνησης.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

AT4: Αναφορά στο μέλλον με το *θα*

AT10: Επιστημική και δεοντική αναγκαιότητα με τη χρήση του *πρέπει*

AT11: Επιστημική και δεοντική δυνατότητα με τη χρήση του *μπορεί/μπορώ*

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 489-495.